

AO-119

April-2025

B.Com., Sem.-IV (NEP)**Minor-DSC-M-244 : Statistics**

Time : 2:00 Hours]

[Max. Marks : 50

- સૂચનાઓ : (1) જમણી બાજુના અંક તે પ્રશ્નના ગુણ દર્શાવે છે.
 (2) સાદા ગણનચંત્રનો ઉપયોગ કરી શકાશે.
 (3) જરૂરિયાત મુજબ આલેખપત્ર પૂરા પાડવામાં આવશે.

1. (A) નીચેની માહિતી પરથી મોસમી અંક મેળવો :

3

વર્ષ	Q_1	Q_2	Q_3	Q_4
2008	108	132	120	94
2009	114	135	122	100
2010	120	139	128	102
2011	122	144	134	106

- (B) નીચેની સામયિક શ્રેણી માટે પાંચની ચલિત સરેરાશનો ઉપયોગ કરી વલણ મેળવો. અલ્પકાલીન વધઘટ પણ મેળવો :

7

દિવસ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
વેચાણ (એકમમાં)	98	87	71	60	56	68	59	42	34	29	40	31

અથવા

1. (A) સામયિક શ્રેણીના ઘટકો સમજાવો.

3

- (B) નીચેની સામયિક શ્રેણી માટે ચલિત સરેરાશની રીતે મૌસમી વધઘટ શોધો :

7

વર્ષ	શિયાળો	ઉનાળો	ચોમાસું
2018	65	77	93
2019	79	97	113
2020	101	119	127
2021	124	139	147

2. (A) ઘાતાંકીય સરળીકરણની રીત સમજાવો. 3
- (B) નીચેની માહિતી પરથી દ્વિઘાતી પરવલયનું અન્વાયોજન કરો અને 2020ના વર્ષ માટે નફાનું પૂર્વાનુમાન મેળવો : 7

વર્ષ	2015	2016	2017	2018	2019
નફો (લાખ રૂમાં)	7	23	30	58	82

અથવા

2. (A) સુરેખ વલાણ માટે ન્યૂનતમ વર્ગોની રીત સમજાવો. 3
- (B) $\alpha = 0.6$ અને શરૂઆતનું પૂર્વાનુમાન 150 લઈને વિવિધ વર્ષો માટે ઉત્પાદન અંગેનું પૂર્વાનુમાન ઘાતાંકીય સરળીકરણની રીતથી મેળવો : 7

વર્ષ	2006	2007	2008	2009	2010
ઉત્પાદન	165	180	190	205	220

3. (A) ચલનાત્મક આલેખ અને ગુણાત્મક આલેખ વચ્ચેનો તફાવત સમજાવો. 3
- (B) નીચેની માહિતી માટે $\bar{X}$ અને R નકશા તૈયાર કરો અને તમારો નિર્ણય જણાવો : 7

$$[A_2 = 0.58, D_3 = 0, D_4 = 2.11]$$

$\bar{X}$	21	30	24	18	28	35
R	9	11	7	10	13	8

અથવા

3. (A) સાનુંકમનો સિદ્ધાંત સમજાવો. 3
- (B) નીચેની માહિતી પરથી p આલેખની નિયંત્રણ સીમાઓ શોધો અને તમારો નિર્ણય નિયંત્રણ આલેખની મદદથી જણાવો : 7

નિદર્શ નંબર	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
નિદર્શ કદ	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50
ખામીવાળા એકમો	4	8	1	3	6	9	2	7	2	5

4. (A) OC વક્ર એટલે શું? તેના ગુણધર્મો જણાવો. 3
- (B) એક નિર્દર્શન યોજના (1300, 100, 3) માટે, જો AQL અને LTPD અનુક્રમે 0.04 અને 0.09 હોય તો ઉત્પાદકનું જોખમ અને ગ્રાહકનું જોખમ શોધો.
- ($e^{-4} = 0.01832$, $e^{-9} = 0.000123$) 7

અથવા

4. (A) ASN, AOQ અને ATI સમજાવો. 3
- (B) ઉત્પાદકની દૃષ્ટિએ નીચેની યોજનામાંથી કઈ યોજના સારી ગણાય ? 7
- યોજના I (100, 20, 1)   AQL = 2%
- યોજના II (1100, 100, 2)   AQL = 2%

5. નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો : (કોઈપણ દસ) 10

- (1) પ્રચલિત સકેતમાં, સામયિક શ્રેણીનું સરવાળાનું મોડલ આપો.
- (2) વલણ શોધવા માટે _____ પદ્ધતિ છે.
- (a) આલેખની રીત (b) ચલિત સરેરાશ
- (c) ન્યૂનત્તમ વર્ગ (d) આ તમામ
- (3) _____ એ લાંબાગાળાની વધઘટ છે.
- (a) મૌસમી વધઘટ (b) અનિયમિત વધઘટ
- (c) વલણ (d) આ પૈકી કોઈ નહિ
- (4) ચલ Y માટેનું સુરેખ વલણ સમીકરણ નીચે મુજબ હોય તો વર્ષ X = 2004 માટે Yનું અનુમાન કરો :

$$Y = 70 + 3.45 \left(\frac{X - 2000}{2} \right)$$

- (5) દ્વિઘાતી પરવલયના અન્વાયોજન કરવા માટે કેટલા પ્રામાણ્ય સમીકરણોની જરૂર પડે છે ?
- (6) જો $\alpha = 0.4$, $S_1 = 108$, $T_1 = 3.2$ હોય તો શરૂઆતનું અનુમાન મેળવો.

- (7) C-નકશાની નિયંત્રણ સીમાઓ કયા વિતરણને આધારે મેળવવામાં આવે છે ?
- (a) દ્વિપદી (b) પોયસન
(c) પ્રામાણ્ય (d) આ પૈકી કોઈ નહિ
- (8) ગુણાત્મક નિયંત્રણ આલેખોમાં નિમ્ન બિંદુઓનો અર્થ સમજાવો.
- (9) p અને np આલેખોમાં નિયંત્રણ સીમાઓ માટે કયા વિતરણનો ઉપયોગ થાય છે ?
- (10) એક નિદર્શન યોજના (80, 8, 1) માં સમૂહના સ્વીકારની સંભાવનાની ગણતરી માટે કયા વિતરણનો ઉપયોગ કરશો ?
- (11) પદ સમજાવો : AQL
- (12) સમજાવો : ગ્રાહકનું જોખમ
-

AO-119

April-2025

B.Com., Sem.-IV (NEP)**Minor-DSC-M-244 : Statistics****Time : 2:00 Hours]****[Max. Marks : 50**

- Instructions :** (1) Figures to the right side indicate marks of that question.
 (2) Use of simple calculator is allowed.
 (3) Graph paper will be provided on demand.

1. (A) Calculate seasonal indices from the following data :

3

Year	Q ₁	Q ₂	Q ₃	Q ₄
2008	108	132	120	94
2009	114	135	122	100
2010	120	139	128	102
2011	122	144	134	106

- (B) Find trend by taking five yearly moving averages from the following time series and obtain short-term fluctuations :

7

Day	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Sale (in units)	98	87	71	60	56	68	59	42	34	29	40	31

OR

1. (A) Explain the components of time series.

3

- (B) Find seasonal variations by method of moving averages for the following time series :

7

Year	Winter	Summer	Monsoon
2018	65	77	93
2019	79	97	113
2020	101	119	127
2021	124	139	147

2. (A) Explain the method of exponential smoothing. 3
 (B) Fit a second degree parabola to the following data and from it forecast profit for the year 2020 : 7

Year	2015	2016	2017	2018	2019
Profit (in lakh ₹)	7	23	30	58	82

OR

2. (A) Explain method of least squares for obtaining linear trend. 3
 (B) Taking $\alpha = 0.6$ and initial forecast as 150, determine the production forecast for the respective years by exponential smoothing method : 7

Year	2006	2007	2008	2009	2010
Production	165	180	190	205	220

3. (A) Give the difference between variable charts and attribute charts. 3
 (B) Draw $\bar{X}$ and R charts for the following data and state your conclusion : 7
 [$A_2 = 0.58, D_3 = 0, D_4 = 2.11$]

$\bar{X}$	21	30	24	18	28	35
R	9	11	7	10	13	8

OR

3. (A) Explain : Theory of runs. 3
 (B) Find control limits of p chart from the following data and state your conclusion by using control chart : 7

Sample No.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Sample Size	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50
Defective Units	4	8	1	3	6	9	2	7	2	5

